

**Akadályok és elhárítások
Látássérültek privacyje és a jogrendszer**

**Barriers and Remedies
Privacy of Visually Impaired and the Legal System**

**TDK-dolgozat
Infokommunikációs Jogi Szekció
2013**

**Szerző: Aranyosi Gergő, joghallgató
Konzulens: Dr. Majtényi László, egyetemi tanár
Állam-és Jogtudományi Kar
Miskolci Egyetem**

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS	3
1. FEJEZET: A KÜLÖNLEGES ADAT PROBLEMATIKÁJA ÉS A VAKSÁG SAJÁTOSSÁGAI	5
1.1.A PRIVACYRŐL	5
1.2. ÉRZÉKENY ADAT	8
1.3. LÁTÁSSÉRÜLTEK, ESÉLYEGYENLŐSÉG	11
1.4. LÁTÁSSÉRÜLTEK ÉS AZ ÉRZÉKENY ADATOK	15
2. FEJEZET: JOGSZABÁLYI HÁTTÉR	17
2.1. 2007. ÉVI XCII. TÖRVÉNY A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ SZEMÉLYEK JOGAI RÓL SZÓLÓ EGYEZMÉNY ÉS AZ AHHOZ KAPCSOLÓDÓ FAKULTATÍV JEGYZŐKÖNYV KIHIRDETÉSÉRŐL	17
2.2. ALAPTÖRVÉNY	18
2.3. A KÖZJEGYZŐKRŐL SZÓLÓ 1991. ÉVI XLI. TÖRVÉNY	19
2.4. A VÁLASZTÁSI ELJÁRÁSRÓL SZÓLÓ 2013. ÉVI XXXVI. TÖRVÉNY	19
2.5. A POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYVRŐL SZÓLÓ 1959. ÉVI IV. TÖRVÉNY	20
2.6. BÜNTETŐELJÁRÁS, BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS	21
3. FEJEZET: BÍRÓSÁGI JOGGYAKORLAT	22
3.1. ELSŐFOKÚ ÍTÉLET	22
3.2. MÁSODFOKÚ BÍRÓSÁG ÁLLÁSPONTJA	26
3.3. LEGFELSŐBB BÍRÓSÁG ÍTÉLETE	28
4. FEJEZET: AKADÁLYOK ÉS ELHÁRÍTÁSOK	31
4.1. ÁLTALÁNOS BEVEZETÉS	31
4.2. EGÉSZSÉGÜGY	32
4.3. KÖZSZOLGÁLAT, PÉNZÜGYEK	34
4.4. KERESKEDELEM	35
4.5. KÖZLEKEDÉS	36
ÖSSZEGZÉS	37
IRODALOMJEGYZÉK	38
HIVATKOZOTT JOGSZABÁLYOK JEGYZÉKE	39
INTERNETES HIVATKOZÁSGYŰJTEMÉNY	40
KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	41

Bevezetés

Hazánkban a 2011-es adatok szerint 83040 látássérült él, azonban ez a szám nem teljes, mivel a népszámlálás ilyen irányú adatszolgáltatása önkéntes.

Az információs jogok területe elhanyagolt része a jognak. Dolgozatom tárgyával, a látássérültek privacy-jének vizsgálatával, tudomásom szerint Magyarországon eddig még senki sem foglalkozott, de még Európában sem áll rendelkezésre szakirodalom a témában.

A privacy és az adatvédelem egymással szoros összefüggésben lévő fogalomkörök, melyek alapján különböző szempontból csoportosíthatunk, vizsgálhatunk jogintézményeket, szabályozási megoldásokat. Dolgozatomban kísérletet teszek arra, hogy a látássérültek szempontjából tekintsem át a jogrendszert, megvizsgáljam, milyen sajátos privacy-védő megoldásokkal, és milyen hiányosságokkal találkozhatunk, illetve a látássérültek helyzetéből adódóan milyen speciális, az ő jogaikat védő szabályozásra lenne szükség. Emellett igyekszem bemutatni hazánk joganyagát, annak elfogadott és használható megoldásait, valamint hiányosságait a látássérült emberek mindennapjait vizsgálva.

Dolgozatomban először alapvető információkat tekintek át, majd hazánk joganyagának eljárásjogi szabályait vizsgálom e speciális szempontból. Egy bírósági ítéleten keresztül szemléltetem a privacy jelenlegi gyakorlatát, végezetül pedig a mindennapi élet által érintett élethelyzeteken, szituációkon keresztül teszek javaslatokat e – bár elhanyagolt – de véleményem szerint annál fontosabb kérdés megoldására.

Munkám során nehézségekkel kerültem szembe. Az egyik ilyen nehézség a szakirodalom hiánya mellett azon akadályok sora, melyekbe ütköztem dolgozatom elkészítése során, ezekből csak a két legjelentősebbet emelném ki. Felhívást intéztem a legnagyobb hazai látássérülteket tömörítő levelezőlista közösségéhez, hogy tapasztalataikkal, javaslataikkal segítsék munkámat, azonban (szerintem meglepő módon) csupán egyetlen egy e-mailt kaptam – a jelenség okát nem tudom, magánemberként van véleményem, de ezt nem kívánom az olvasó elé tárni ezen oldalakon. A másik probléma a szerkesztés során ért, ugyanis az általam használt *Jaws For Windows* képernyőolvasóval nem tudtam megoldani több szerkesztési

műveletet a Word szövegszerkesztőben, például lábjegyzetek készítését, mivel a képernyőolvasó nem támogatta ezt a funkciót.

Bízom abban, hogy a következő fejezetekben szereplő információk érdekes, ugyanakkor hasznos olvasmányul szolgálhatnak a téma iránt érdeklődőknek, áttekintést adva a látássérültek adatvédelmének sajátosságairól.

Miskolc, 2013. október 25.

Aranyosi Gergő

1. Fejezet: A különleges adat problematikája és a vakság sajátosságai

1.1. A privacyről:

A privacy jelentése a magyar nyelvben nehezen definiálható, mivel egyszavas megfelelője ennek az angol kifejezésnek nincs. Éppen ezért összetett meghatározni, hogy mit is értünk Privacy alatt. Legrövidebben azt mondhatjuk, hogy a privacy a magánélet védelme, azonban ez a kifejezés sem fedi le teljes egészében azt, amit privacynak nevezünk. Azoknak a nemzeteknek, jogrendszereknek, amelyeknek nincs megfelelő szavuk a privacy tartalmának meghatározása nehéz dolguk van. Hazánkban a *Szabó Máté Dániel* által írt publikáció¹ szerint a privacy nem más, mint az egyén joga ahhoz, hogy magáról döntsön.

Látható tehát, hogy a privacy-t egyfajta önrendelkezésnek foghatjuk fel, melyben a személy saját maga határozhatja meg a róla szóló információkat, a hozzá kapcsolódó döntéseket. Az önrendelkezésnek megkülönböztethetjük a pozitív és a negatív oldalát. Pozitív oldal véleményem szerint, az, hogy az egyénnek joga van ahhoz, hogy megfelelően tájékozódjon és megfelelően tájékoztassák, ezt segíti elő akár az oktatás és a különböző információk megismerése. Érdeemes lenne az oktatásban a fiatalok figyelmét felhívni az adatvédelem és a személyes adataik fontosságára, ha nem is külön tantárgy keretén, de például az etika tárgy oktatásán belül. Negatív oldalnak az tekinthető, hogy az individuum lemondhat a különböző információk megismeréséről, élhet a „nem-tudás” jogával, megtagadhatja azt, hogy bizonyos dolgokról tudomást vegyen (Például egészségügyi kezelés során megtagadhatja, hogy betegségének következményeit közöljék vele.), vagy bizonyos dolgok őt érintsék – ilyen lehet például a direkt marketing esetében ha nem kívánnak direkt marketing célú postai megkereséseket kapni, akkor ezt a jegyzőnél jelezhetik. Az *Elektronikus Hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény* (A továbbiakban: EHT) 160. § (3). bekezdése az alábbiak szerint rendelkezik a telefonos direktmarketingről: „Az előfizető számára külön költség nélkül biztosítani kell azt a jogot, hogy kérésére vonatkozó adatok meghatározott csoportosításban szerepelnek.

¹ SZABÓ Máté Dániel: Kísérlet a privacy meghatározására a magyar jogrendszer fogalmaival. Információs Társadalom, 2005. 2. szám. 44-54. oldal

(3) Az előfizetői névjegyzékek vagy címtárak az előfizető önkéntes és egyértelmű hozzájárulása nélkül csak annyi adatot tartalmazhatnak róla, amennyi azonosításához feltétlenül szükséges.

(4) Az előfizető számára külön költség nélkül biztosítani kell azt a jogot, hogy kérésére:

- a) kimaradjon a nyomtatott vagy elektronikus névjegyzékből;
- b) az előfizetői névjegyzékben feltüntessék, hogy személyes adatai nem használhatóak fel közvetlen üzletszerzés, tájékoztatás, közvélemény- vagy piackutatás céljára;
- c) lakcímét csak részben tüntessék fel az előfizetői névjegyzékben.”

A privacy fogalmát meghatározni tehát igen nehéz, véleményem szerint talán *Robert Ellis Smith* állítása áll a legközelebb hozzá: „mindannyiunk vágya egy fizikai tér után, ahol szabadok lehetünk attól, hogy megzavarjanak, a betolakodástól, hogy zavarba hozzanak, vagy felelősségre vonjanak, és kísérlet arra, hogy ránk vonatkozó személyes információk felfedésének idejét és módját ellenőrzésünk alatt tartsuk.”

A privacy tartalmát *Flaherty* csoportosította:²

„Flaherty csoportosításában:

Az egyén függetlenségéhez való jog.

Az egyedülléléshez való jog.

A magánélethez való jog.

A személyes adatok feletti rendelkezéshez való jog.

A hozzáférés korlátozásához való jog.

A magánviszonyokhoz való hozzáférés feletti kizárólagos rendelkezés joga.

A betolakodó magatartás elhárításához való jog.

A titoktartás elvárhatósága.

A bensőségességhez való jog.

A névtelenséghez való jog.

A tartózkodáshoz való jog.

A titkossághoz való jog.”

A privacyt kétféle csoportra oszthatjuk az amerikai irodalom alapján: Információs Privacy (Information privacy) és Döntési privacy (decision privacy). Az információs privacy

² Majtényi László: Az információs szabadságok, Complex, 2006

alá tartoznak azok a személyes információk, amelyek a magánélethez, az ember legbelsőbb életviteléhez tartoznak, tehát a privacy információs oldala a rólunk szóló ismeretek feletti döntés, ellenőrzés, tehát a róla szóló információk megismerésének kordában tartása. A döntési privacy olyan dolgokat foglal magában, amelybe az államnak beleszólása van a polgárok felé, ilyen lehet például a gyerekeknevelés, a fogamzásgátlás.

A magyar jogban a személyes adat: „*az érintettel kapcsolatba hozható adat – különösen az érintett neve, azonosító jele, valamint egy vagy több fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző ismeret –, valamint az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés...A személyes adat az adatkezelés során mindaddig megőrzi e minőségét, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható. Az érintettel akkor helyreállítható a kapcsolat, ha az adatkezelő rendelkezik azokkal a technikai feltételekkel, amelyek a helyreállításhoz szükségesek*”.³

³ Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2012. évi CXII. törvény 3-4 §§ (Info.tv.)

1.2. Az érzékeny adat:

A privacyt alkotó adatok egyik csoportjába tartoznak az érzékeny, más néven szenzitív adatok. Ezeknek az adatoknak a sérelmét a polgár nehezebben viseli, mivel az adatok magánjellegű, mondhatni bensőséges információkat tartalmaznak.

Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2012. évi CXII. törvény 3. § -a az alábbiak szerint határozza meg az érzékeny adatok körét:

„3. Különleges adat:

A faji eredetre, a nemzetiséghez tartozásra, a politikai véleményre vagy pártállásra, a vallásos vagy más világnézeti meggyőződésre, az érdek-képviselési szervezeti tagságra, a szexuális életre vonatkozó személyes adat,

b) az egészségi állapotra, a kóros szenvedélyre vonatkozó személyes adat, valamint a bűnügyi személyes adat.”

Az Európai Unió (EU) szabályozása korlátozza az érzékeny adatoknak az adatkezelését, különösen, ha az adatból politikai irányultságra, vallási hovatartozásra, egészségügyi állapotra, vagy a nemi életre lehet következtetni. Ezeknek az adatoknak a kezelése akkor jogszerű, ha az érintett, az adatalany az adatok kezelésébe beleegyezett, illetve, ha az adatokat a megfelelő adatkezelő titkosan, biztonsági intézkedések mellett kezeli.

Hazánk jogrendszere a különleges adat két csoportját különbözteti meg:

1. csoportba tartoznak: a faji eredetre, a nemzetiséghez tartozásra, a politikai véleményre vagy pártállásra, a vallásos vagy más világnézeti meggyőződésre, az érdek-képviselési szervezeti tagságra, a szexuális életre vonatkozó személyes adatok.
2. csoportba tartoznak: az egészségi állapotra, a kóros szenvedélyre vonatkozó személyes adat, valamint a bűnügyi személyes adatok

A magyar jogban különleges adat főszabály szerint csak akkor kezelhető, ha az adatkezeléshez az érintett írásban hozzájárul, illetve ha a fokozottan védett (első csoportba tartozó adatok esetében) az törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés végrehajtásához szükséges, vagy azt az Alaptörvényben biztosított alapvető jog érvényesítése, továbbá a nemzetbiztonság, a bűncselekmények megelőzése vagy üldözése érdekében vagy honvédelmi érdekből törvény elrendeli, vagy a második csoportban szereplő adatok esetében törvény közérdeken alapuló célból elrendeli.

Ha elvonatkoztatunk a személyekhez kapcsolódó adatoktól, e védett körbe tartozhatnak az üzleti információk is, amelyek lehetnek gyártási eljárások, marketingtervek. Ha továbbgondoljuk a védett, bizalmas adatok körét, akkor ide tartozhat még akár a minősített adatok, amelyeket az államok kormányai valamilyen okból titkosítanak.

Az érzékeny adatokat minden államban az adatvédelmi vagy információszabadság törvények szabályozzák – ezek a törvények államonként, kultúránként eltérő tartalommal rendelkeznek, attól függően, hogy az adott országban a privacy-védelem mennyire erős jognak számít.

Az üzleti érzékeny adatokat a felek között megkötött szerződések, úgynevezett titoktartási szerződések is védik.

Az ilyen adatokat nemcsak az információs törvények védik, hanem a különböző egyéb jogágak, polgári jog és a büntetőjog.

Az alábbiakban pedig néhány példát említenék a *Büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény* (Btk.) alapján, szemléltetve a személyes adatok védelmi körének és típusának sokoldalúságát.

„Személyes adattal visszaélés

219. § (1) Aki a személyes adatok védelméről vagy kezeléséről szóló törvényi rendelkezések megszegésével haszonszerzési célból vagy jelentős érdeksérelmet okozva

a) jogosulatlanul vagy a céltól eltérően személyes adatot kezel, vagy

b) az adatok biztonságát szolgáló intézkedést elmulasztja,

vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő az is, aki a személyes adatok védelméről vagy kezeléséről szóló törvényi rendelkezések megszegésével az érintett tájékoztatására vonatkozó kötelezettségének nem tesz eleget, és ezzel más vagy mások érdekeit jelentősen sérti.

(3) A büntetés két évig terjedő szabadságvesztés, ha a személyes adattal visszaélést különleges személyes adatra követik el.”

„418. § Aki jogtalan előnyszerzés végett, vagy másnak vagyoni hátrányt okozva üzleti titkot jogosulatlanul megszerez, felhasznál, más személy részére hozzáférhetővé tesz vagy nyilvánosságra hoz, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

1.3. Látássérültek, esélyegyenlőség:

Ahhoz, hogy a látássérültek fogalmi meghatározását pontosan megadhassam, dolgozatomban segítségül hívom az *Országos Látásvizsgáló Szakértői Bizottság* meghatározását, mely szerint a látássérültek három csoportba oszthatóak:

„Látássérültek, akiknek látássérülése legalább 67%-os. Súlyosabb formája a vakság, enyhébb formája a gyengénlátás.

Vakok, akiknek látásteljesítménye (vízusa) 0, fényt sem érzékelnek.

Aliglátók (fényérzékenyek, ujjolvasók, nagytárgylátók), akiknek szemüveggel korrigált látásélessége 0,1-ig terjed és a Csapody VII. olvasópróba eredménytelen, valamint, akiknek a látásteljesítménye több 0,1-nél, de látóterük 20°-nál szűkebb, szembetegségük súlyos fokú.

Gyengénlátók, akiknek szemüveggel korrigált látásélessége 0,1-0,33 közötti, vagy több (0,4-0,5), de látóterük 20°-nál szűkebb, valamint, akiknek 0,1 alatt van a látásélességük, de optikai segédeszközök segítségével a Csapody VII. olvasópróbának megfelelnek”

Azokat is vakoknak tekinthetjük, akik nagy tárgyak foltjait, körvonalait tudják érzékelni „látni”, mivel a náluk meglévő látásmaradvány ugyan a mindennapi életben, közlekedésben, tájékozódásban rengeteget segít, azonban a hagyományos életvitel folytatására nem elegendő.

Mivel a környezetünkben nyert információk körülbelül 85%-át a látással nyerjük, ezért annak hiánya igen megnehezíti különböző információkhoz történő hozzájutást.

A „látó” emberek nagy része úgy véli, hogy a látás elvesztése után a hallás, mint érzékszerv finomodik ki, s a vak ember azon keresztül fogadja be a szemmel nem látható információkat.

Tapasztalataim szerint ez az állítás csak részben állja meg a helyét, mivel a tapintás és a szaglás egy vak ember életében ugyanolyan fontossággal bír, mint a hallás. Érdekességként jegyezném meg például, hogy tapasztalataim alapján minden embernek van egy saját, csak rá jellemző illata, mely nyilván sok mindentől függ – én például, ha egy adott személlyel már többször találkoztam, s elég közeli kapcsolatban vagyunk, hang nélkül, csupán illatról felismerem.

Mivel a vakság attól az információtól fosztja meg a személyt, amelyre a legfontosabb adatok eléréséhez szüksége van, nevezetesen az olvasástól, ez esetben különböző segédeszközök használata, megléte elengedhetetlen.

A technológia fejlődése nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a látássérült emberek is önálló életvitelt folytathassanak. Kezdetben a *Louis Braille* által életre hívott Braille-írás volt az elterjedt, mely egy 6 pont variációiból álló, kidomborodó írásrendszert takar. Ezen írás hátrányaként említhetem, hogy az így készült könyvek, írott anyagok, stb. a síkírású változatokhoz képest igen nagyok, szemléltetésképpen: a Braille Biblia negyven kötetből áll. A látássérültek nagy része tanulta a Braille-írást, ám úgy gondolom, a számítógépek fejlődésével egyre kevesebben használják már aktívan a mindennapok során. Ezzel nem azt mondom, hogy a Braille-írás korunk technológiájában hasztalanná vált, mivel például a gyógyszeres dobozokra írt pontírás igen nagy segítség a látássérültek számára. Léteznek úgynevezett *braille*-kijelzők is, amelyek a számítógéphez csatlakoztatva Braille-írás formájában, tapinthatóan Braille karakterekkel jelenítik meg a képernyőre írt információkat.

Az informatika fejlődésével lehetővé vált, hogy a látássérültek is használhassák az internet-adta előnyöket. Léteznek képernyőnagyító és képernyőolvasó szoftverek, előbbiek a képernyő teljes tartalmát, vagy annak egy adott részét nagyítják a kívánt méretre, utóbbiak a képernyőn megjelenő valamennyi információt hanggá alakítva közlik a felhasználóval. Magyarországon a *Magic képernyőnagyító* és a *Jaws For Windows képernyőolvasó* a legelterjedtebb, melyeket az „*Informatika a látássérültekért*” Alapítvány⁴ forgalmaz.

Ezen szoftverekhez a látássérültek leginkább pályázat útján jutnak hozzá, mivel például a képernyőolvasó ára körülbelül 300000 Forint. Alternatívaként elérhető egy nyílt forráskódú, ingyenes képernyőolvasó is, amely a *Non Visual Desktop Access* névre hallgat⁵, ez a szoftver is képernyőolvasói szolgáltatást nyújt, s az önkéntes hazai fordítócsoporthoz köszönhetően egyre jobban fejlődik.

Röviden megemlítem még a mobilkommunikációt is, mivel egyre nagyobb teret hódítanak az okostelefonok, melyekre szintén elérhető képernyő olvasó és nagyító alkalmazás is, *Symbian*, *Android* és *IOS* platformra egyaránt, így a látássérültek az érintőkijelzős készülékeket is ugyanúgy használhatják, mint látó társaik.

Az elektronikus segédeszközök mellett azon látássérültek, akiknek még van némi látásmaradványa, használnak távcsőszemüveget, különböző olvasó TV készülékeket, illetve

⁴ Informatika a látássérültekért Alapítvány: www.infoalap.hu

⁵ www.nvda.hu

hordozható videónagyítókat is – ezekkel az eszközökkel az írott információk válnak felnagyíthatóvá. A látássérültek szempontjából igen fontos szerepet tölt be a vizuális információk digitalizálása, ezt segítik elő a különböző scanner készülékek és az optikai karakterfelismerő (Ocr) programok. A scannerek közül ma már elérhetőek úgynevezett síkágyas lapolvasók is, melyek nem roncsolják a könyvet, tehát nem kell lenyomni a könyv gerincét a scanner felületére. Egyes példányok arra is képesek, hogy egy könyv digitalizálásakor maguktól lapozzák a dokumentumot.

Esélyegyenlőség:

A fentebb említett segédeszközökön kívül a fogyatékkal élők esélyegyenlőségét törvényi keret is szabályozza: a *Fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról* szóló 1998. évi XXVI. törvény (Esélytv.).

A törvény részletesen rendelkezik a fogyatékos személyeket megillető jogokról, esélyegyenlőségi intézkedésekről, támogatási formákról, testületekről. Dolgozatom tárgyához kapcsolódóan a törvény 6 és 7. §-ával kívánom szemléltetni a kommunikáció esélyegyenlőségének fontosságát – mely – véleményem szerint a privacyre és az érzékeny adatokra is kihat:

„Kommunikáció

6. § (1) *A fogyatékos személynek, családtagjainak, segítőinek biztosítani kell a hozzáférés lehetőségét a közérdekű információkhoz, továbbá azokhoz az információkhoz, amelyek a fogyatékosokat megillető jogokkal, valamint a részükre nyújtott szolgáltatásokkal kapcsolatosak.*

(2) *Hozzáférhető az információ akkor, ha azt a fogyatékos személy érzékelheti és az biztosítja számára a megfelelő értelmezés lehetőségét.*

7. § *A kommunikációban jelentősen gátolt személy számára a közszolgáltatások igénybevételekor lehetővé kell tenni a kölcsönös tájékozódás feltételeit.*”

Ugyanakkor hiányosságként kell emlitenünk azt, hogy a kommunikációban gátolt személyek magánélet-védelmi jogairól a törvény itt nem szól, holott szervezéssel és az új technológiák segítségével ez a jog ma már megfelelően támogatható.

Általános magatartási szabályként mindenestre hivatkozni lehet az alábbi rendelkezésre:

„Egészségügy:

12. § (1) A fogyatékos személy egészségügyi ellátása során - az 1997. évi CLIV. törvénnyel összhangban - figyelemmel kell lenni a fogyatékoságából adódó Szükségeire.”

1.4. A látássérültek és az érzékeny adatok:

Az érzékeny adatok típusait már fentiekben ismertettem, jelen alcímben kísérletet teszek a látássérültek vonatkozásában a különböző érzékeny adatokhoz kapcsolódó észrevételeket megfogalmazni. Mivel a témához írott forrást szinte egyáltalán nem találtam, így többnyire saját személyes tapasztalataimra hagyatkozom.

A szenzitív adatok nagy része írásban fordul elő, azon belül is hagyományos papírformátumban. A látássérült személynek abban az esetben, ha az információt segédeszközzel felolvasni nem tudja, szüksége lehet egy „külső” személyre, aki segítséget nyújt neki. Bár nem tartozik az érzékeny adat kategóriájába, de véleményem szerint rendszerint érzékeny adat lehet például egy, a látássérültnek szóló levél is, és mivel azt egy másik személy olvassa fel, ezzel teszi számára az abban szereplő információt befogadhatóvá, miközben ezt az információt a felolvasó maga is megismeri. Ilyen esetben elvárható, hogy a felolvasást végző személy a felolvasott információkat diszkréten, megfelelő titkossággal kezelje, harmadik személlyel ne ossza meg. Ez nemcsak levélnél, hanem bármilyen más felolvasandó iratnál is érvényes kell, hogy legyen.

Ugyancsak nem tartozik feltétlenül definíció szerint az érzékeny adatok közé, viszont a mindennapi élet és ezen belül a magánélet része a pénzforgalom és az azzal történő fizetés. Sajnos Magyarországon a bankjegyeken semmiféle olyan jelölés nincs, ami alapján egy látássérült azokat meg tudná különböztetni egymástól – a fém érmék esetében azok széleinek mintázata és méretük szolgál irányadóul. A papír pénzeknél azonban mindenki más megszokást követ, vannak, akik az egyes címleteket különbözőképpen hajtva tárolják, mások – magam is ebbe a táborba tartozom – a pénz névértéke szerint, sorrendben tartják azokat, ezen sorrend megállapításában szintén látó segítségre van szükség. Az *iPhone* készülékekre létezik egy szoftver, mely a pénzt a telefon kamerája elé tartva felismeri és bemondja annak értékét, ez némi segítséget nyújt a látássérült felhasználók számára – igaz, a program nem ingyenes. Van egy olyan készülék is, ami ugyancsak a bankjegyek címletének megállapítására szolgál, azonban, sajnos ez Magyarországon nem érhető el a látássérültek számára. Hasznos lenne, ha ez az eszköz elérhetővé lenne, mivel a mindennapi pénzforgalmat nagyban megkönnyítené számunkra – az eszköz ismeri már a forintot is, és például Szlovákiában elérhető.

Az érzékeny adatok közzé tartoznak az egészségi állapottal kapcsolatos adatok. A *Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége* (MVGYOSZ) egy látóknak készült kiadványban⁶, melynek célja a látássérülteknek történő helyes segítségnyújtás, így ír erről: *„Az orvosok vak betegüket nevükön szólítva világosítsák fel betegségükről, a gyógymódok következményeiről és minden egyéb betegségükkel kapcsolatos kérdésről, akárcsak látó betegeiket.” Véleményem és tapasztalataim szerint ez minden esetben így történik.*

Az érzékeny adatok egy másik fontos csoportja a politikai hovatartozással kapcsolatos adatok. Itt saját tapasztalatomból a választási eljárást tudom megemlíteni, ugyanis a látássérült nyilvánvalóan úgy adhatja le voksát a szavazólapon, hogy ha egy segítő személy a rubrikához teszi a kezét, ahová az X-et helyezheti. Ebből problémám nem volt, a szavazóbizottság nem tett megjegyzést azért, mert egy családtagomat is bevitettem a szavazófülkébe.

Az érzékeny adatok többi fajtája például a népszámlálásnál lehet mérvado, gondolok itt a faji etnikai hovatartozásra, vallási felekezeti tagságra. Mivel a népszámlálás során használt ív is írásban, nyomtatott formában érhető el, ennek kitöltésekor is szükség van látó segítségre. A legutóbbi népszámlálás során elvben lehetőség volt a lap elektronikus kitöltésére, ám ez a felület nem működött együtt a népszerű képernyőolvasó programokkal, az űrlap nem volt rendesen felolvastatható.

⁶ A Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének kiadványa: Hogyan segíthetnek?

2. Fejezet: Jogszabályi háttér

Az általános megközelítést követően ebben a fejezetben kísérletet teszek azoknak a jogszabályoknak, törvényeknek bemutatására, amelyek a látássérültek privacy védelmét segítik elő, arra vonatkozó speciális intézkedéseket tartalmaznak.

A jogszabályi forrásanyag igen csekély, ebből következik a fejezet rövideje. Gyűjtésem során az alaptörvényen kívül öt olyan törvényt találtam, amelyek rendelkezéseket tartalmaznak a látássérültekre, vakokra vonatkozóan.

2.1. A 2007. évi XCII. törvény a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről:

Az ENSz A *fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény* megalkotásával szabályozta nemzetközi keretben a fogyatékos személyekre vonatkozó jogokat, melyeket az egyezményt ratifikáló államok magukra nézve kötelező hatályúnak ismernek el.

Az egyezmény 9. cikke foglalkozik a fogyatékkal élők egyenlő hozzáférhetőségéről, mely azt gondolom, érinti a privacy tárgykörét is

„9. cikk: *Hozzáférhetőség:*

1. A fogyatékossgal élő személyek önálló életvitelének és az élet valamennyi területén történő teljes körű részvételének lehetővé tétele érdekében a részes államok megfelelő intézkedéseket tesznek, hogy másokkal azonos alapon biztosítsák a fogyatékossgal élő személyek számára a fizikai környezethez, a közlekedéshez, az információhoz és kommunikációhoz, beleértve az információs és kommunikációs technológiákat és rendszereket, valamint más, nyilvánosan hozzáférhető vagy rendelkezésre álló lehetőségekhez és szolgáltatásokhoz való hozzáférést, mind városi, mind vidéki területeken. Ezek az intézkedések, amelyek magukban foglalják a hozzáférési akadályok és korlátok beazonosítását és felszámolását, többek között a következőkre vonatkoznak:

a) épületek, utak, közlekedés és más bel- és kültéri létesítmények, így iskolák, lakóházak, egészségügyi létesítmények és munkahelyek;

b) információ, kommunikáció és egyéb szolgáltatások, köztük az elektronikus szolgáltatások és segélyhívó szolgáltatások.”

Véleményem szerint ez a cikk magában foglal minden olyan élethelyzetet, amelyben egy fogyatékkal élő személynek szüksége lehet információra és felöleli azokat a területeket is, amelyeket dolgozatomban vizsgálok, mivel az információhoz történő hozzájutásnak szerves részét képezi a privacy védelme is. Mindazonáltal elvárható lenne, hogy erről az alkotmányos jogi igényről is szóljon a nemzetközi jog.

2.2. Alaptörvény:

Hazánk alaptörvénye a XV. Cikk ötödik és hatodik bekezdésében rendelkezik az esélyegyenlőségről és a fogyatékkal élők segítéséről és az alapvető jogok biztosításáról:

„XV. cikk

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

(4) Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti.

(5) Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.”

Véleményem szerint alapvető, hogy az Alaptörvény szabályozza ezeket a kérdéseket. Egyáltalán nem lehet vitás, hogy az alapvető jogok biztosításának kötelezettségébe bele kell értenünk általában a privacy és különösen az Alaptörvényben ugyancsak nevesített személyes adatok védelmét. Ugyanakkor fontos lenne olyan törvények és rendeletek megalkotása, amelyek az élet különböző részterületein (egészségügy, közigazgatás, hitelintézetek, stb.) egységes szabályokat tartalmaznak az adott részterületre vonatkozóan, melyben előírnák, hogy a látássérültek speciális helyzetükből adódóan milyen az esélyegyenlőséget segítő eljárást, vagy eszközt vehetnek igénybe.

2.3. A közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény:

A törvény az alábbiakat tartalmazza a látássérültek vonatkozásában. A 117. § (4) fordulatában úgy rendelkezik, hogy a közjegyzői okirat elkészítéséhez segédszemélyzet szükséges, bizonyos esetekben, ezen segédszemélyzet lehet például ügyleti tanú vagy tolmács. A 124. § tartalmazza azokat az eseteket, amikor ügyleti tanút kell alkalmazni, e § C pontjában olvasható, hogy ha a fél vak, de figyelemre méltó a D pont is, amely kimondja, hogy akkor kell alkalmazni, ha a fél az ügyleti tanúk bevonását kéri. A 125. § szabályozza, hogy ki lehet ügyleti tanú. A törvény 126. § meghatározza az ügyleti tanúk feladatát, e szerint az ügyleti tanúknak, amennyiben ha a fél vak, akkor az okirat elkészítésekor és annak felolvasásakor is jelen kell lenni, de ettől eltérő esetben az ügyleti tanúk jelenléte mellőzhető és csak az okirat aláírásakor kell jelen lenniük. Ekkor a fél kijelenti, hogy az okirat felolvasásának mellőzését kérte, illetve az okiratban foglaltakat elismeri.

A törvény a tanúsítványról szóló szakasznál kijelenti, hogy ha a fél vak, akkor előtte az okiratot fel kell olvasni.

Ez a törvény megfelelően szabályozza a látássérültek privacy védelmét, mivel az ügyleti tanúk, azzal, hogy jelen vannak az okirat elkészítésekor és aláírásakor tanúsítani tudják a vak személynek, hogy a közjegyző által felolvasott információ és az okiraton szereplő információk azonosak. Ha az okirat különösen érzékeny adatokat tartalmaz a szabályozás, szerintem helyesen, azt is lehetővé teszi, hogy az ügyleti tanú előtti felolvasás ténylegesen elmaradjon.

2.4. A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. Törvény:

Több pontján is szabályozza a látássérült, vagy más fogyatékkal élő választópolgárok szavazásának segítségét:

választójogának gyakorlása érdekében. A 88. § szerint lehetősége van a látássérült választópolgárnak braille írásos értesítőt és braille szavazóablont igényelni a szavazás lebonyolításához. A törvény 181. §-a részletesen leírja, hogyan történik a braille írással ellátott szavazóablom használata. E szerint a szavazatszámoló bizottság egy tagja a szavazólapot a sablonba helyezi és így adja át a választópolgárnak, aki leadhatja szavazatát. A § (1) bekezdése arról is rendelkezik, hogy a látássérült választópolgár

hozzátartozóját vagy a szavazatszámláló bizottság egy tagját segítőként magával viheti a szavazóhelyiségbe.

Úgy gondolom, hogy talán az eddig ismertett jogszabályok közül ez a törvény fedi le leginkább a látássérültek speciális igényeit, mivel konkrét eljárásokat, módszereket ismertet ahhoz, hogy a látássérült, vak választópolgár választójogát gyakorolhassa. A törvényben említett *braille* szavazósablon jó megoldás lehet, bár jómagam még nem találkoztam vele.

Véleményem szerint a látássérültek inkább úgy élnék szavazói jogukkal, hogy egy látó személyt kérnek meg arra, hogy segítse őket a megfelelő rubrikába elhelyezni a voksukat. Ezzel azonban nem azt kívánom állítani, hogy a törvény helytelen lenne, vagy ne volna létjogosultsága az abban foglaltaknak. Ha betartják a törvény rendelkezését a ma tapasztalt jogszokáshoz képest növekedhet a választói akarat kinyilvánításának privacy védelme és ezzel a választás titkossága, azaz szabadsága. Noha ez nem teljesen életszerű, de arra is gondolhatunk, hogy a felkért segítő akár meg is tévesztheti a gyengénlátó választópolgárt.

2.5.A Polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény:

A Ptk. a végrendelet fajai című részben említi meg a látássérültséget, mint kizáró tényezőt. A 624. § (3) fordulata szerint aki vak, az csak közvégrendeletet tehet. Ezt a korlátozást a 2013. évi V. törvény új Ptk (Hatályba lép 2014. március 15.-től) is fenntartja, igaz, a közvégrendelet szabályai között említi ezt az intézkedést 7:14. § (5).

Ez a tiltás, álláspontom szerint nem jogkorlátozó, egyfajta védelemként szolgál a látássérült személyek végrendelkezéséhez, mivel a közvégrendelet megtételében hivatalos személy, a közjegyző működik közre. Tehát a tiltás egyfajta előnyt, pozitív diszkriminációt jelent a célcsoport számára. Továbbá úgy gondolom, hogy maga a közjegyző személye is garanciát nyújthat, mivel így egyáltalán nincs lehetőség a látássérült személlyel szemben visszaélésre. Fontos lenne bevezetni ezen esetekben a közjegyzők díjszabását tekintve a látássérültekre vonatkozó külön díjszabás bevezetését – mivel, helyzetükből adódóan úgymond kényszerből kell választaniuk például a közjegyző előtt tett végrendelkezést, ami többletköltségekkel jár, de ugyan ez igaz, azon helyzetekre is, amelyekben a látássérültnek bizonyos iratot csak közjegyző előtt lehet aláírni. Az ilyen helyzetekre az állam biztosíthatna közérdekű forrást, illetve legalább sajátos intézményvédelmi megfontolás alapján, rászorultság esetében.

2.6. Büntetőeljárás – Büntetés-végrehajtás:

Büntetőeljárás:

A Büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény két ponton is említést tesz közvetlenül a vakokról. Első ízben azon szabályok ismertetésénél, amelyeknél a védő kötelező, e szerint a 46. § C pontja értelmében a védő részvétele kötelező, ha a terhelt vak. Szabályozza azon esetkört is, amikor az eljárási költséget az állam viseli, itt is megfigyelhető a speciális pozitív diszkrimináció – a 339. § (2) bekezdése szerint ugyanis az állam viseli azt a költséget, ami azzal kapcsolatosan merült föl, hogy a terhelt vak.

A büntetések és az intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendelet (Bvtvr) nem tartalmaz kifejezett intézkedéseket a látássérültekre vonatkozóan, semmilyen formában. Véleményem szerint például egy látássérült a különböző börtönmunkákból csak olyat tud elvégezni, ami képességeinek megfelelő, de fogyatékosságánál fogva a kapcsolattartás hagyományos formájával sem élhet, vagyis nem írhat levelet. Szükséges lenne tehát szabályozni e célcsoport börtönbeli munkavégzését és azt, hogy a levelezés helyett lehetőségük legyen például több beszélő igénybevételére. Arról nincs információm, hogy ma Magyarországon hány látássérült tölti büntetését valamelyik BV intézetben.

A fentebb bemutatott jogszabályokkal ki is merült azon rendelkezések sorozata, amely hazánk jogrendjében valamilyen szabályokat, intézkedéseket tartalmaz a látássérültek privacyának védelmében.

Úgy gondolom, hogy bizonyos élethelyzeteket szükség volna jogszabályi úton szabályozni a látássérültek privacyét illetően, például a büntetés-végrehajtás során felmerülő körülményeit, de még számtalan olyan élethelyzet adódhat, amikor a látássérültek speciális védelmére van szükség.

3. Fejezet: Bírósági joggyakorlat

A Bírósági Határozatokat nézve igen csekély azon ügyek száma, amelyek a privacy látássérülteket érintő esetkörével foglalkoznak. Azt is mondhatnám, elenyésző, mivel kutatásom során mindössze egyetlen esetet találtam, amelyet jelen fejezetben vizsgálók.

Két látássérült személy személyiségi jog megsértése miatt indított pert az egyik pénzügyintézet ellen a fővárosi bíróságon. Az ügy a másodfokú bíróságra, majd a Legfelsőbb Bíróság elé került.

3.1. Az elsőfokú bíróság:

A 27.P. 29.062/2005./35. számon indított perben a két, látássérült személy előadta, hogy a pénzügyintézetnél folyószámlával rendelkeznek, amihez bankkártya-használat is tartozik, amelyért éves kártyahasználati díjat fizetnek. A felperesek azt kifogásolták, hogy a pénzügyintézet bankautomatáit nem tudják használni, mivel azok nincsenek ellátva olyan berendezéssel, amely számukra a kijelzőn megjelenő információt hangos formában közölné. Így például ha a tranzakció során nem várt esemény következik, nem áll módjukban meggyőződni annak okáról és a szükséges teendőkről. A felperesek tehát az automatát csak más személy segítségével tudják használni és ez kellemetlenséget is okozott már nekik. Keresetükben azt kérték, hogy a bíróság állapítsa meg, hogy alperes pénzügyintézet a bankkártya-használati szolgáltatással megsértette az emberi méltósághoz való jogait, valamint azt kérte megállapítani, hogy a pénzügyintézet megsértette személyiségi jogait és közvetett diszkriminációt alkalmazott velük szemben. Nem pozitív megkülönböztetést kértek, csupán annyit, hogy a szolgáltatást ugyanúgy tudják használni, mint a nem látássérült emberek. Rámutattak, hogy a jelenlegi módszer, ahogyan az automatát használják, akár a banktitok sérelmét is előidézheti, mert az által, hogy segítő személy által bonyolítják a pénzfelvételt, elképzelhető, hogy banktitkuk nyilvánosságra jut és illetéktelen személyekhez kerül. Azt kérték, hogy az alperes alakítsa át valamennyi automatáját, úgy, hogy az a látássérültek számára is használható legyen, tehát szerelje fel képernyőolvasó szoftverrel és *braille* jelekkel a készülék gombjait. Másodlagosan kérték, hogy, amennyiben ez nem lenne megoldható, úgy paritásos alapon bizonyos automatákat tegyen a pénzügyintézet akadálymentessé, mivel

azáltal, hogy velük, mint látássérült személyekkel szerződést kötött, nem nyújthat olyan szolgáltatást, aminek gyakorlása jelentős nehézséget ró a felperesekre. A bíróság egy tanút is meghallgatott, aki elmondta, hogy az automaták átalakítása nem járna jelentős költséggel és azt az éves karbantartások során el lehetne végezni. A jogsértés megszüntetésén túl 300000 forint kártérítés megfizetését is kérték fejenként az alperestől, azért, mert kellemetlenségeik adódtak az automaták rendszeres használatával, az által, hogy minden esetben segítséget kellett igénybe venniük.

Az alperes a kérelem teljes elutasítását kérte. Kifejtette, hogy amit a felperesek kérnek, az csoportos igényérvényesítés és a perbizomány intézménye magyarországon nem terjedt el. Hivatkozott, továbbá arra, hogy a 2003. évi CXXV. törvény (Ebktv) 5. § C) pontja nem alkalmazható rá, az ugyanis úgy rendelkezik, hogy az esélyegyenlőséggel kapcsolatos intézkedéseket akkor kell előtérbe helyezni, ha az az ügyfélforgalom által nyitva lévő helyiségében szolgáltatást nyújt – szerinte azonban az automaták nem abban a helyiségben találhatóak, ahol a szolgáltatást nyújtja a pénzüintézet. Azzal érvelt, hogy ez az intézkedés egyfajta pozitív diszkrimináció kikényszerítése bíróságon keresztül és ilyen kötelezettséget csak norma írhat elő. Hivatkozott még arra, hogy alperesként nem valósított meg olyan tevőleges magatartást, amit a felperesek diszkriminációként élhettek volna meg. A felperesek az Ebktv 8. §-ára hivatkoztak, amely a hátrányos megkülönböztetés eseteit írja le, a bank szerint ez nem valósult meg. Az alperes azzal is érvelt, hogy az átalakítás rendkívül nagy 2,7 milliárdos összköltséggel járna, valamint az ATM-ek egy része kialakításuk miatt nem is alakítható át. A tanú azonban ATM-enként 620 eurós átalakítási költséggel számolt. Az alperes azt állította, hogy az átalakítással nem biztos, hogy megszűnne a sérelmes helyzet, szerinte a sérelmet okozó magatartás legegyszerűbben azzal szüntethető meg, hogy a felperesek folyószámla-szerződését a pénzüintézet felbontja, mivel szerinte a bank maga választhatja meg, hogy kivel köt szerződést és kivel nem.

A bíróság a felperesek keresetét részben alaposnak találta. Indokolásában azzal érvelt, hogy Magyarország Alaptörvénye (Az ügy idején még Alkotmánya volt hatályban) értelmében mindenkinek joga van ahhoz, hogy emberi és állampolgári jogait bármilyen megkülönböztetés nélkül gyakorolhassa. Rámutatott, hogy az Ebktv. is értelmezi a negatív diszkrimináció fogalmát és annak tilalmát. A bíróság kifejtette, hogy 2003-ban született egy szándéknyilatkozat, az ún. *Madridi Nyilatkozat*, amely iránymutatásokat fogalmaz meg a fogyatékos-ügyi problémákra nézve és e nyilatkozat preambuluma is azt tartalmazza, hogy a fogyatékkal élők nem pozitív megkülönböztetést várnak, hanem csak annyit, hogy

mindennapi ügyeiket az ép emberekhez hasonlóan intézhessék. A bíróság a kérelmet tehát emberi jogi, alapjogi problémának értékelte és e szerint bírálta el, hangsúlyt fektetve a diszkrimináció tilalmára. A bíróság szerint az alperes által hivatkozott perbizomány intézménye nem állja meg a helyét, mivel a felperesekhez hasonlóan a többi látássérült is ugyanúgy nem látja az automaták kijelzőén megjelenő információkat, függetlenül attól, hogy Ők perelnek-e vagy nem. Azzal érvelt továbbá, hogy az Ebktv szabályozza a pozitív diszkrimináció meglétét és az esélyegyenlőség előmozdítását, így felperesek kérelme nem alaptalan. Az indoklás további részében a bíróság kifejti, hogy az alperes a banki szolgáltatást az egész ország területén nyújtja, és úgy nyújtja azt egyenlően minden ügyfele, így a látássérültek számára is elérhetővé, ha lehetővé tenné, hogy a nap 24 órájában lehetőség legyen ezeknek az embereknek is pénz felvételére és a pénzüintézet ne írja azt elő, hogy meghatározott napszakban és ne a bankautomatánál, hanem bent a pénzüintézetben valósítsák meg a kézpénzfelvételt. Továbbá, ha az automata írásjegyekkel jeleníti meg a szolgáltatást, azon ügyfeleknek is elérhetővé kell ezt tenni, akik ezeket a jeleket nem ismerik, nem értik, nem tudják befogadni, ekkor az intézkedése nem diszkriminatív, mert így nyújtja mindenkinek azonos feltételekkel a szolgáltatását. A pénzüintézet tehát ugyanazon díjazás mellett köteles ugyanolyan szolgáltatást nyújtani a látássérült ügyfeleknek is. A bíróság kimondta, hogy érvényesül az Ebktv. közvetlen hátrányos megkülönböztetést érintő meghatározása: „**8. §** *Közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek minősül az olyan rendelkezés, amelynek eredményeként egy személy vagy csoport valós vagy vélt*

g) fogyatékosága,

miatt részesül kedvezőtlenebb bánásmódban, mint amelyben más, összehasonlítható helyzetben levő személy vagy csoport részesül, részesült vagy részesülne.”

A bíróság úgy ítélte meg, hogy az automaták átalakítása nem ró aránytalan terhet az alperesre, illetve, hogy az alperes automatái között nagy számban vannak olyanok, amelyeket átalakítani nem lehet, így nem rendelte el az egész ország területén lévő automaták átalakítását. Figyelembe vette azt is, hogy a felperes, a per lefolyása alatt is olyan gépeket szerzett be, nyilván költséghatékonysági célból, amelyeket átalakítani nem lehet, így fokozta a jogsérelmet. Kitért az alperes elzárkózó magatartására és azon nyilatkozatára is, melyben kifejtette, hogy a sérelmes helyzet úgy szüntethető meg leginkább, ha felperesekkel kötött szerződést felbontja. A bíróság szerint ez a szemlélet elfogadhatatlan.

A bíróság az alábbi ítéletet hozta:

„A bíróság megállapítja, hogy az alperes megsértette a felperesek (...és...) emberi méltóságát, az egyenlő bánásmódhoz, a diszkrimináció mentes élethez való jogát azzal, hogy a bankjegykiadó automatái által nyújtott szolgáltatásokat a felperesek fogyatékoságuknál fogva (nem látó személyekként) csökkent mértékben vehették s vehetik jelenleg is igénybe, holott a szolgáltatásért ugyanazt az ellenértéket fizették s fizetik jelenleg is, mint mások, s e hátrány kiküszöbölésére az alperes nem alakította át automatáit 2004. január 27-ét követően sem. Ezért a bíróság kötelezi az alperest, hogy az ítélet jogerőre emelkedését követő 120 napon belül alakítsa át automatáit akként, hogy lássa el azokat Braille billentyűzettel és képernyő-olvasó szoftverrel, amit tegyen elsősorban vakok számára hallhatóvá; ... területén minden kerületben min. egy automatát s valamennyi megyeszékhelyen egy automatát, ezen belül ... területén a VII., XIV. kerületekben az alábbiakat alakíttassa át: a VII. kerületben az Erzsébet krt.6.szám alatt található, a XIV. kerületben pedig a Stefánia út 2.szám, a Thököly út 102/B. szám s a Pétervárad u. 3. szám alatt lévő automatákat.

Kötelezi a bíróság az alperest 15 napon belül fizessen meg az I., II. r. felpereseknek külön-külön 200.000,- - 200.000,- (kettőszázezer-kettőszázezer) Forint kártérítést és 50.000,- - 50.000,- (ötvenezer-ötvenezer) Forint perköltséget.”

3.2. A másodfokú ítélet:

A Fővárosi Ítéltábla 2.Pf.21.073/2007/4. számú ítéletében az alábbi ítéletet hozta:

„A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatja és a felperesek keresetét elutasítja.

Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét a per főtárgya tekintetében helybenhagyja.

Kötelezi a felpereseket, hogy 15 napon belül személyenként fizessenek meg az alperesnek 39.000-39.000 (harminckilencezer-harminckilencezer) forint együttes első- és másodfokú perköltséget.”

Az ügyben mind a felperesek, mind az alperes fellebbezést nyújtott be az elsőfokú ítélet ellen. A felperesek fellebbezésükben arra kérték kötelezni az alperest, hogy minden bankjegykiadó automatáját alakítsa át oly módon, hogy azt a látássérültek is használni tudják, tehát nem csak azokat, amelyek a felperesek lakó és munkahelyéhez közel esnek, valamint kerületen és megyeszékhelyenként egyet. Továbbá kérték a kártérítés 200000 Forintról 300000 Forintra történő felemelését. Arra is hivatkoztak, hogy ha a bíróság csak bizonyos automaták átalakítására kötelezné az alperest, akkor sérülne a szabad mozgás megválasztásának joga, mivel a látássérültek csak bizonyos automatáknál vehetnék igénybe a pénzfelvételt. Sérelmezték továbbá, hogy az alperes az automaták átalakítási költségét nem ismertette pontosan csak elnagyoltan. Szerintük, ha a Fővárosi Ítéltábla a területi elvet követi, akkor is szükség volna a megyeszékhelyeken található automatákból nem egy darabot, hanem azok legalább felét átalakítani, hogy a látássérültek megválaszthassák, melyik automatát használják. A kártérítés összegét pedig azért kívánták megemeltetni, mivel az alperes jogsértő magatartása hosszúideje fennáll és még átmeneti intézkedéseket sem tett a diszkrimináció megszüntetésére.

Az alperes a felperes keresetének elutasítását és felperesek által történő összes perköltség megfizetését kérte. Kifogásolta, hogy az elsőfokú bíróság nagyobb jelentőséget tulajdonított a nem jogszabálynak minősülő Madridi Nyilatkozatnak, az automaták átalakítására adott 120 napos határidő pedig a feladat összetettségéhez mérten rövid és szerinte nem szükséges az összes készüléket átalakítani, csak, amelyeket a felperesek használnak. Alperes szerint esélyegyenlőséget, pozitív diszkriminációt előidéző intézkedéseket az állam jogosult tenni, más szervezeteket nem kötelezhet, csak ajánlást tehet. Hivatkozott arra is, hogy akadálymentesítés csak épületek számára írható elő és a bankjegykiadó automaták nem minősülnek épületnek, hanem számítástechnikai berendezésnek, illetve nem az ügyfél által

nyitva álló térben helyezkednek el. Úgy vélte, az ATM-ek átalakítása után a látássérültek egyedül is igénybe tudnák venni az automaták nyújtotta szolgáltatást, azonban ez biztonságilag kockázatos lenne a látássérültek számára, illetve az átalakítások után is szükséges volna látó segítség részükre. Szerinte a bankok maguk döntenek el, hogy engedélyezik-e a kártyahasználatot a látássérült személyeknek. A nem vagyoni kártérítés körében kifejtette azt, hogy önmagában az a körülmény, hogy a látássérült személyeknek ebből a helyzetből adódóan más személy segítségét kell igénybe venniük, nem jelenti az emberi méltóság megsértését.

A bíróság azt állapította meg, hogy a felperesek fellebbezése nem alapos, az alpereseké pedig részben alapos. A bíróság indokolása szerint a *Madridi Nyilatkozat* általános elveket és nem konkrét jogszabályt határoz meg, így nem szolgálhat alapul a jogvita eldöntésére. A további jogszabályok alkalmazását, melyre az elsőfokú bíróság ítéletét indokolta, jogosnak találta. Nem fogadta el az első fokú bíróság véleményét abban a kérdésben, miszerint a felpereseket Ebktv. értelmében közvetlen hátrányos megkülönböztetés érte, mivel a bankjegy kiadó automaták nem olyan felszereléssel vannak ellátva, ami a felperesek számára fogyatékoságuk miatt okoz hátrányt, ugyanis minden más ember ezeket az automatákat használja. A bíróság szerint az a tény, hogy a felperesek más személy segítségére szorulnak a bankautomata használatakor, nem sérti az emberi méltóságot, mivel szükséges a fogyatékkal élő személyekkel szembeni szemléletváltozás szorgalmazása. A másodfokú bíróság helyt adott az alperes azon indokának is, hogy az átalakítás sem biztosítaná teljesen, hogy a felperesek segítség nélkül vehessék igénybe a bankautomatákat. Elfogadta alperes azon érvelését is, hogy az átalakítással a látássérültekre néző biztonsági kockázat fokozódna és ez a kockázat a pénzügyintézetet terhelné. A felperesek nem jogosultak az összes magyarországi alperesi automata átalakításának igénylésére, ezt a lakóhely szabad megválasztásának alkotmányos elve sem indokolhatja.

Ha pedig nem az összes automata átalakítására kerül sor, abban az esetben nem biztosítható az egyenlő bánásmód a felperesek számára, hiszen az területi szempontokat figyelembe véve csupán részlegesen orvosolná hátrányukat, így azzal nem lenne biztosítva a diszkrimináció kiküszöbölése. A bíróság szerint tehát az alperes nem jogosult a bankautomaták átalakítására és nem sértette az emberi méltóságot.

3.3. A Legfelsőbb Bíróság:

A Legfelsőbb bíróság Pfv.IV.21.144/2008/7.számon ítéletet hozott. Az al- és a felperes is felülvizsgálati kérelmet nyújtott be.

A bíróság az alábbi ítéletet hozta:

„A Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet hatályában fenntartja.

A peres felek maguk viselik felülvizsgálati eljárási költségeiket.

A le nem rótt 72.000 (hetvenkettőezer) forint felülvizsgálati eljárási illetékből 36.000 (harminchatezer) forintot az I.r. felperes köteles az államnak külön felhívásra megfizetni, míg a fennmaradó illetéket az állam viseli.”

Felülvizsgálati kérelmükben a felperesek az ítélet hatályon kívül helyezését kérték. Szerintük a másodfokon eljáró bíróság helytelenül állapította meg, hogy az alperes nem köteles eleget tenni az esélyegyenlőség követelményének és azt a megállapítást is jogszabálysértőnek találta, hogy a megkülönböztetésnek ésszerű indoka van, a biztonsági kockázat. Hivatkoztak arra is, hogy az automaták átalakításának nincs akadálya.

Az alperes az ítélet fenntartását kérte.

A bíróság mindkét felülvizsgálati kérelmet elutasította. Az ítéletet helybenhagyta és megállapította, hogy az alperest nem terheli a személyhez fűződő jog, ezen belül az emberi méltóság, illetve az egyenlő bánásmód követelményének megsértése. A bíróság nem vitatta, hogy a látó személyek számára kialakított bankautomatákat a látássérültek csak segítséggel vehetik igénybe és ez számukra nehézséget okoz. „A jogerős ítélet ugyanakkor helyesen állapította meg, hogy az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatti jogkövetkezmények alól az alperes az Ebtv. 7. § (2) bekezdés b) pontban foglaltak bizonyítása folytán mentesülhetett.” „7. § (2) Ha e törvény eltérően nem rendelkezik, az olyan magatartás, intézkedés, feltétel, mulasztás, utasítás vagy gyakorlat (a továbbiakban együtt: rendelkezés) nem sérti az egyenlő bánásmód követelményét,

a) amely a hátrányt szenvedő fél alapvető jogát másik alapvető jog érvényesülése érdekében, elkerülhetetlen esetben korlátozza, feltéve, hogy a korlátozás a cél elérésére alkalmas és azzal arányos,

b) amelynek az a) pont hatálya alá nem tartozó esetekben tárgyilagos mérlegelés szerint az adott jogviszonnyal közvetlenül összefüggő, ésszerű indoka van.”

A bíróság úgy vélte, hogy a felperesek a szerződéskötéssel rá utaló magatartás formájában tudomásul vették, hogy az alperes által üzemeltetett automaták nem mindegyikét tudják használni, ezért nem állapítható meg személyiségi jogot sértő magatartás.

Az ítéletek értékelése:

Sem a másodfokú, sem a Legfelsőbb Bíróság indokolását nem tartom elfogadhatónak. Az ügy bár 2009-ben zárult a Legfelsőbb Bíróság ítéletével, úgy vélem, ma is időszerű és tanulságos. A helyzet jelenleg sem változott, a bankjegykiadó automatákat a látássérültek ma sem tudják használni. Elméletileg léteznek beszélő ATM-ek, azonban én ilyenekkel még nem találkoztam. Elképzelhető, hogy nem láttam. (☺). Véleményem szerint az nem indok a pénzintézet részéről, hogy az automaták átalakítása növelné a biztonsági kockázatát a látássérült személyeknek. Akkor – s bocsásson meg a tisztelt olvasó, ennyi erővel azt is mondhatnánk, hogy a bankfiókok előterében, ahol az ATM-ek is találhatóak, az ott lévő és nyilván a fűtött helyiség előnyét kihasználó hajléktalanok, akik oda behúzódnak, biztonsági kockázatot jelentenek az ép látó emberek pénzfelvételére. Vagy például az idős, nehezebben mozgó emberek pénzfelvevéle is biztonságilag kockázatosnak minősül, mivel lassabban követik a kijelzőn megjelenő információkat, vagy írják be a PIN kódjukat, így könnyen megnézhetik a banki adataikat. A pénzintézet érvelése tehát szerintem nem állja meg a helyét. Azt is aggályosnak tartom, hogy a bíróság szerint nem valósult meg a személyiségi jog megsértése. A pénzintézet általi gyakorlat szerintem súlyosan sérti a privacyt, különös tekintettel az érzékeny adatokra, így sérti a személyiségi jogot is. A látássérültek számára is ugyan olyan jog, az, hogy banki ügyintézésben vegyenek részt, akadályoztatás nélkül, egyedül, mint a társadalom látó tagjainak. Saját tapasztalatból írom, hogy jómagam sem használom az ATM-eket, pont az akadálymentesség hiánya miatt. Véleményem szerint nagyobb biztonsági kockázat egy idegen illetőt megkérni, hogy segítsen a pénzfelvételben, mint megfelelően átalakított automatát használni egyedül. Természetesen ez a biztonsági kockázat ismert személy segítségével nem valósul meg.

A bíróság amennyiben kedvezően bírálja el az elé került ügyet, talán egyfajta precedenst teremtett volna, követendő utat a pénzintézeteknek, mely megfelelő alapot adott volna ahhoz, hogy a jövőben a bankok figyelmet fordítsanak ezen fogyatékkal

élő célcsoport esélyegyenlőségének előmozdítására is. Egyúttal sajnálatosnak tartom, hogy nem született olyan jogszabályi rendelkezés, amely a bankjegykiadó automaták akadálymentességéről szólna. Hiszen a XXI. században a kártyás tranzakciók ma már oly mértékben elterjedtek, hogy a megyeszékhelyenkénti 1 automata átalakítása nem más, mint látszatintézkedés, érdemi megoldás nélkül. Az, hogy a látássérültek használhassák a bankautomatákat, szerintem épp olyan fontos és alapvető követelmény, mint bármely más jogosultság.

Dolgozatom következő fejezetében megpróbálok javaslatokat tenni azokra az adatvédelmet érintő kérdésekre, amelyek a látássérültek mindennapi életvitele során felmerülnek és, amelyeket törvények még nem szabályoznak.

4. Fejezet: Akadályok és elhárítások

4.1. Általános bevezetés:

Ahogy az előző fejezetben látható volt, csekély és töredezett a jogszabályi háttér amely a látássérültek privacy-problémáival foglalkozik, ide értve a látássérülés által létrejövő sajátos esetköröket.

Nincs olyan tanulmány, tudományos publikáció, vagy dolgozat, amely összefoglalná, hogy a különböző privacy-t érintő helyzetekben, a Magyarországon élő látássérülteknek milyen akadálymentességi eljárásokra lenne szükség.

Említést érdemel Dr. Micserics József tanulmánya⁷ mely egy kérdőív segítségével vizsgálta a különböző fokban látássérült (gyengénlátó, aliglátó, vak) emberek és a közszolgáltatások viszonyát. A tanulmány főként különböző akadálymentességi lehetőségeket (Megközelíthetőség, belső tájékozódás, információszerzés, bánásmód, stb.) vizsgálta különböző közszolgáltatásokra lebontva.

A tanulmány elolvasása után világossá vált számomra, hogy az önkormányzatokat, közigazgatási szerveket és az egészségügyi intézményeket jellemzi leginkább az akadálymentesség hiánya.

Ha említést tettem az önkormányzatokról, a témához tartozik, hogy több, a közigazgatás funkcióit E-felületen elérhető oldal is használhatatlan látássérültként. Csak két példát említenék: a www.e-cegjegyzek.hu oldalon⁸ a gazdasági társaságok lekérdezéséhez a felhasználónak egy *chapcha*-t kell megadni⁹. Ezek a *chapchák* látássérültként nem leolvashatóak, célszerű lenne egy – mindenki számára releváns információ feltétele kérdésként, például 3+4 vagy milyen nap van éppen ma. Ezeket az információkat a látássérült felhasználó is be tudná írni. Ugyanez a helyzet a magyarorszag.hu honlap¹⁰ egyes részeivel is.

⁷ Dr. Micserics József: ÖN-KORMÁNYZAT? II. A látássérültek esélyegyenlőségének és jogérvényesítésének akadályai a közszolgáltatásokban

⁸ www.e-cegjegyzek.hu

⁹ A chapcha egy képen lévő karaktersorozat, amit a felhasználó a képről ír be a megfelelő rublikába, e funkció célja a keresőrobotok támadásának kivédése.

¹⁰ www.magyarorszag.hu

Információs akadálymentesítés – értelmezés:

Ha akadálymentességről van szó, a legtöbb embernek véleményem szerint a fizikai akadálymentesség jut az eszébe, mely magában foglalja az épített környezet akadálymentességét, jó megközelíthetőséget, megfelelő eszközöket a tájékozódás segítésére. Szerintem azonban ennél fontosabb az információs akadálymentesség megteremtése, vagyis az, hogy a látássérült személy a mindennapi életvitel során hozzájusson azokhoz az információkhoz, amelyekhez a látó személyek minden nehézség nélkül hozzájutnak. Legyen ez az információ egy önkormányzatnál, egészségügyi intézményben, vagy akár bankban. Az információs akadálymentesítés megteremtése éppen olyan fontos kell, legyen, mint a fizikai akadálymentesség kialakítása. Hiszen, attól, hogy egy épületbe a látássérült eljut, az ott szereplő információkhoz nem biztos, hogy önállóan, segítség nélkül is hozzáfér. Ezek az információk pedig lehetnek személyes jellegűek, szenzitív adatok, vagy olyan információk, amelyek a személy privacy-szférájának részét alkotják.

Mivel minden látássérült mást és mást tart fontosnak, ezért elképzelhető, hogy az általuk támasztott igények eltérőek lehetnek, azt azonban megkockáztatom, hogy minden érintett személy szeretné, ha számára megfelelően, megfelelő segítséggel, mely lehet személyi vagy tárgyi, juthasson az őt érintő ismeretekhez.

A következő oldalakon saját tapasztalatomból és elképzeléseimből megpróbálok néhány olyan életviszonyt bemutatni, amelyben a látássérültek, ahogy más emberek, olyan helyzetbe kerülnek, ahol személyes, érzékeny adatukat kell kezelni. Kísérletet teszek ezen helyzetek akadályainak, hátrányainak ismertetésére és megpróbálok javaslatokat írni olyan megoldásokról, amelyek az adott szituációban megkönnyítenék a látássérültek mindennapjait, hozzájárulnának privacy-jük védelméhez.

4.2. Egészségügy:

Mint minden ember a látássérültek is igénybe vesznek egészségügyi ellátásokat. Kórházakban, rendelőintézetekben, vagy ambuláns járóbeteg-ellátás során probléma forrása lehet, hogy a sorszámokat osztó automata, valamint a sorszámok megjelenítésére szolgáló felület sem akadálymentes. Ilyenkor a látássérültnek segítséget kell kérnie, vagy egy másik, a közelben tartózkodó látó személytől, esetleg az intézmény alkalmazottjától.

Mivel ezeknek a rendszereknek az átalakítása igen költséges volna, valamint a Braille sorszámok készítésére, véleményem szerint, a technológia fejlődésével nem nagy igény mutatkozna, ezért célszerűbb lenne a vizuális megjelenítés mellett hangos formában tájékoztatni a betegeket, arról, mely sorszámú páciens kerül sorra. Esetleg egy gombbal be lehetne állítani a sorszámosztó rendszert olyan formán, hogy ha egy látássérült személy húz sorszámot, egy gomb megnyomásával beállíthatóvá váljon a gép, hogy ha az adott sorszám következik, akkor azt hangosan is bemond.

A másik esetleges akadály, hogy az egészségügyi dokumentációk, mint minden dokumentáció nagy része papír formátumban kerül a beteghez, legyen az egy vizsgálati lelet, vagy zárójelentés. Az orvos nyilván tájékoztatja betegét a fontosabb dolgokról, ez azt hiszem, lelkiismereti kérdés. Azonban, ha a dokumentációt a beteg meg kívánja ismerni, akkor valamelyik családtagját, vagy más látó személyt kell megkérnie arra, hogy azt olvassa fel neki.

Mivel az információs technológia elég fejlett és korunkat a digitális forradalom korának is nevezik, véleményem szerint elképzelhető lenne az, hogy szakorvosi, kórházi tartózkodás után a páciens a szükséges információkat elektronikus úton is megkapja, egyes esetekben például a vérvételi eredményt bizonyos intézményekben kérésre e-mailben elküldik a páciensnek. Esetleg megoldás lehet egy hozott *pendrive*-ra történő másolásra, így a látássérült ember számára is akadálymentesen megismerhető az információ, ami felolvasó szoftverrel könnyen felolvastatható volna. Továbbá a nyomtatás is szükségtelenné válna, így még költségmegtakarítást is lehetne eszközölni a környezetvédelem jegyében.

Öröndetesnek tartom, hogy ma már minden gyógyszergyártó megjelöli készítményein *braille* írással annak nevét és összetételét, mennyiségét, valamint a beteg tájékoztatók is elérhetőek egy online rendszerben. Így a látássérült embernek nem szükséges megkérnie senkit, hogy gyógyszereit adja oda neki, esetleg az azzal kapcsolatos információkat olvassa fel. Egyedül birtokába kerül a szükséges információnak, mely, mivel az

egészségügyi adatok közé tartozik, lévén a betegségéhez köthető, szintén szenzitív adatnak minősül. Indokolt lenne feltüntetni Braille-írással a gyógyszerek neve mellett azok lejárat dátumát is a dobozokon.

4.3. Közzolgálat, pénzügyek:

Azon közintézményeknél, ahol az ügyfélszolgálati munkatárs segítségét sorszámhúzó automata használata útján lehet igénybe venni, a már fentiekben megemlített rendszer kialakítását tartanám célszerűnek.

Mivel a különböző közzolgálatóknál elektronikus iratok átadása nem oldható meg – gondolok itt ennek akadályakor arra, hogy tapasztalataim szerint az efféle ablakos ügyfélszolgálati rendszereknél nagy sorok szoktak kialakulni, így elképzelhető, hogy a látók esetleg akadályként fognák fel azt, hogy a látássérültnek *pendrive-on* a szükséges dokumentumot átadják.

Van viszont egy megoldás a közintézmények információs akadálymentesítésére. A személyi segítő személye szerintem járható út lenne. Ezt úgy képezem el, hogy minden szervezetnél a munkatársak közül egy főt megbíznának azzal, hogy ha egy látássérült ügyfél érkezik a szolgáltatóhoz, Ő segítse, kísérje el a megfelelő helyre, ablakhoz, irodába, stb, ahol az ügyei vitelét intézheti. Írott dokumentumoknál nyújtson segítséget a nyomtatványok kitöltésében, felolvasással segítse a látássérült embert az irat tartalmának megismerésében. Ez szerintem jelentős beruházást nem igényelne a szolgáltatóktól, esetleg csak a megfelelő munkatárs kiválasztását és némi érzékenyítő tréninget, kiképzést, az adott munkaerőnek arról, hogyan is bányon egy látássérült személlyel, hogyan segítse őt.

Mindennapjainkban a legkülönbélebb helyszínen intézzük ügyeinket, sokszor még a látóknak is nehéz eligazodni a különböző papírokon, ügyintézési helyeken, információkhoz történő hozzájutásban, a látássérült emberre ez még nagyobb nehézséget ró. Mindaddig, azonban, amíg e többlépcsős és komplex akadálymentesítési folyamat nem valósul meg, addig maradnak a segítőkész alkalmazottak és a jó szándékú emberek.

Mindennapi életünkhöz hozzá tartozik a pénzügyeink kezelése, a banki szolgáltatások igénybe vétele. Legnagyobb problémának a bankjegykiadó automaták kezelését tartom. Ugyanis ezen automaták közül sajnos, csak nagyon kevés akadálymentes. Itt nem megoldás a már említett *braille* feliratok elhelyezése a gombokon, mivel a kijelzőn megjelenő, a tranzakciókkal kapcsolatos információkat a látássérült nem fogja látni, nem tudja megoldani a menük közötti navigációt. Megoldásnak a beszélő bankjegykiadó automatákat tartom, jó lenne, ha rendelet kötelezné a bankokat arra, hogy legalább a nagyobb városokban állítsanak fel ilyen ATM-eket.

Az *Egyenlő Bánásmód Hatóság* a pénzüzetekkel kapcsolatban adott ki egy olyan állásfoglalást, amely kimondja, hogy az Általános Szerződési Feltételeket a látássérültnak nyolc nap áll a rendelkezésére, arra, hogy megismerje, és ha számára nem megfelelő, elállhat a szerződéstől.

Másik probléma a pénzügyek terén maguknak a fizetőeszközöknek a jelölése, pontosabban, helyesebb, ha inkább úgy fogalmazok, hogy azok hiánya. Magyarországon, tudomásom szerint nincs olyan rendelkezés, amely kötelezővé tenné – más országokhoz hasonlóan, hogy a látássérültek életvitelét megkönnyítendő, a papírpénzeken helyezzenek el megfelelő, tapintható jelöléseket. Sajnos én még egy papírpénzen sem találkoztam jelöléssel, ami nemcsak sajnálatos, de alkotmányosan is vitatható helyzet! Ahogy az első fejezetben említettem, minden látássérült más módszert követ, arra vonatkozóan, hogy a papírpénzeket egymástól meg tudja különböztetni és fizetéskor, jelölések híján, többnyire a memóriájukra hagyatkoznak, valamint, azt sem tudják leellenőrizni, amennyiben papírpénzt kaptak vissza, hogy az milyen címletű. Bár, pozitív példaként kell megemlítenem, hogy eddig engem egyetlen fizetésnél sem ért átverés, nem tapasztaltam negatívumot pénzforgalommal kapcsolatosan. A fém pénzeknél más a helyzet, mivel azok mérete és széleinek mintázata megfelelő kiindulási alapul szolgál a címlet megállapítására. Ugyanakkor rendkívül fontosnak tartanám a bankjegyeken történő egységes jelrendszer bevezetését.

4.4. Kereskedelem:

Elképzeléseim szerint bár talán nem tartozik a szenzitív adatok közé, de ha már információhoz történő akadálymentes hozzájutás, kis kitérőt tennék a kereskedelem felé. Itt a problémát a termékek árának felismerése jelenti. Itt sajnos információszerző megoldást nem tudok, maradnak a segítségül hívott biztonsági őrök, vagy kisebb boltoknál a bevásárló-lista, melyet átadva a dolgozók segítenek a látássérült embernek a megfelelő termékek megkeresésében. Az online kereskedelem elterjedésével egyre több ember, így látássérült személy is használja a webet vásárlások lebonyolítására. Jómagam is előnyben részesítem ezt a beszerzési formát bizonyos esetekben. Itt csak annyit kívánok megállapítani, hogy akadálymentességi szempontból fontos lenne, hogy a különböző kereskedelemmel foglalkozó honlapok megfeleljenek a *W3C akadálymentességi szabványnak*.

4.5. Közlekedés:

Itt is látható, hogy a vizuális információk hiánya okoz gondot a látássérülteknek. Szabályozni kellene például, hogy a buszokon, vonatokon kötelező jelleggel történjen meg a megállók bemondása, mivel a tömegközlekedésben ez az az információ, amitől a látássérültek leginkább meg vannak fosztva. Gondot jelent még például, hogy a megállóba érkező jármű számát a látássérült ember nem tudja leolvasni, s ha rajta kívül nem áll más a megállóban, ehhez nem jut hozzá. Szabó Máté Alapvető Jogok Biztosa állásfoglalásában¹¹ felhívta a tömegközlekedési vállalatot a megfelelő utas-tájékoztató rendszerek alkalmazására, amelyek figyelembe veszik a látássérültek igényeit.

Ezekkel a helyzetekkel talán sikerült érzékeltetnem, hogy bizony, bőven van még mit tenni a látássérültek privacyjának kezelésével kapcsolatos akadályok terén, legyenek azok fizikaiak, vagy információk megszerzésére vonatkozóak.

¹¹Szabó Máté: A vak és gyengén látó emberek egyenlő közlekedési esélyeiért, elérhető: <http://www.ajbh.hu/kozlemenyek-archiv/-/content/10180/6/a-vakok-egyenlo-kozlekedesi-eselyeiert;jsessionid=081A307EACBCCA63450586F76FEB0566>

Összegzés

Dolgozatomban arra kerestem a választ, hogy mennyire szabályozott, védett a látássérültek privacy igénye, milyen megoldások találhatóak a személyes adataik védelmére, megváltozott helyzetükből adódóan. A fenti oldalakból látható, hogy a helyzet sem túlszabályozottnak, sem szabályozatlannak nem mondható. Vizsgálódásom során találtam megfelelő jogszabályi védelmet, például a választások kivitelezésére vonatkozóan, azonban hiányos szabályozásra is van precedens, például a bankautomaták vagy a tömegközlekedés akadálymentesítése terén.

Úgy gondolom, hogy nem kizárólag törvényi védelemmel lehetne megoldani a látássérültek privacyét. Szerintem a jogszabályi háttérén kívül épp olyan fontos az emberi humánus, a megfelelő magatartás tanúsítása – ügyintézés során, vagy megfelelő technikai feltételek megteremtése, akadálymentes bankautomaták kialakítása és azok listájának közzététele stb.

Remélem, a jövő még több pozitív változást hoz a látássérültek életére, mindennapjaira nézve érzékeny adatkezelésük terén, épp úgy törvények általi szabályozásban, mint a társadalmi szemléletben egyaránt.

Irodalomjegyzék

Szakirodalom:

MAJTÉNYI László: Az információs szabadságok, Complex, 2006.

SZABÓ Máté Dániel: Kísérlet a privacy meghatározására a magyar jogrendszer fogalmaival
Információs Társadalom, 2005. 2. szám. 44-54. oldal

Adatvédelem és információs szabadság a gyakorlatban (E-könyv) 2010, Complex

Szerkesztő(k): dr. Jóri András - dr. Hegedűs Bulcsú - dr.Kerekes Zsuzsanna

Brandeis Lewis D.—Warren Samuel (1890) The Right to Privacy, 4 Harvard Law Review
193/1890.

David H. Flaherty: Privacy and Identity, The door onto the other side 217-229 ABI, 2001.

Flaherty David H. (1989) Protecting Privacy in Surveillance Societies, Chapel Hill and
London

Jóri András: Adatvédelmi kézikönyv, Osiris, Budapest, 2005

Halmai Gábor, Tóth Gábor Attila (szerk): Emberi jogok, Osiris, 2003, 919.o.

Majtényi László: Közérdekű – személyes – nyilvános – titok Beszélő, 2005, 9-10. szám

SZABÓ Máté Dániel: Az információs hatalom alkotmányos korlátai. Miskolci Egyetem,
Miskolc, 2012. [monográfia]

Hivatkozott jogszabályok:

2012. évi CXII. törvény Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról

2012. évi C. törvény A Büntető törvénykönyvről

2007. évi XCII. törvény a Fogyatékkal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről

Magyarország Alaptörvénye

1991. évi XLI. Törvény A Közjegyzőkről

2013. évi XXXVI. Törvény A Választási eljárásról

1959. évi IV. törvény A Polgári Törvénykönyvről

2013. évi V. törvény A Polgári törvénykönyvről (Hatályos 2014. március 15.-től.)

1979. évi 11. Törvény Eredeti Rendelet A Büntetések és intézkedések végrehajtásáról

1998. évi XIX. törvény A Büntetőeljárásról

Internetes hivatkozások:

Kik a látássérültek? (A Látásvizsgáló meghatározása): <http://www.latasvizsgalo.hu/kik.html>

Szabó Máté Dániel: Kísérlet a privacy meghatározására a magyar jogrendszer fogalmaival.
http://szabomat.hu/tanulmany/privdef_infotars.pdf

A privacy fogalmáról: Társaság A Szabadságjogokért: <http://tasz.hu/adatvedelem/privacy>

Hogyan Segíthetek? (A Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének ismeretterjesztő kiadványa):
http://www.mvgyosz.hu/sites/default/files/mvgyosz_hogyansegithetek.pdf.pdf

Dr. Micserics József: ÖN-KORMÁNYZAT? II A látássérültek esélyegyenlőségének és jogérvényesítésének akadályai a közszolgáltatásokban:
<http://www.mvgyosz.hu/sites/default/files/N-KORM%C3%81NYZAT%20II.doc>

Az Ombudsman jelentése a vakok egyenlő közlekedési esélyeiről:

<http://www.ajbh.hu/kozlemenyek-archiv/-/content/10180/6/a-vakok-egyenlo-kozlekedesi-eselyeiért;jsessionid=081A307EACBCCA63450586F76FEB0566>

Köszönetnyilvánítás

Dolgozatom megírásában az alábbi személyeknek szeretnék köszönetet mondani szíves segítségükért:

Dr. Majtényi László

Dr. Szabó Máté Dániel

Aranyosi Dávid

Kiss Lilla Nóra

Horváth Viktória